

De la recerca a l'aula: treball en xarxa universitat-escola

Montserrat Casanovas

M. Carme Jové

Departament de Didàctiques Específiques
Universitat de Lleida

Introducció

Aquesta comunicació parteix de l'anàlisi dels resultats del projecte d'Innovació Docent Vers un aprenentatge reflexiu: competències professionals en la formació inicial dels mestres, finançat pel bienni 2007/09 del Vicerectorat de Docència de la Universitat de Lleida i dissenyat per a incidir en les matèries de dos de les àrees d'especialitat (Educació Física i Llengües Estrangeres) de les titulacions de Mestre de la Facultat de Ciències de l'Educació.

L'esmentat projecte té com a finalitat fomentar, des del treball col·laboratiu, la relació entre la formació inicial dels mestres i la pràctica professional desenvolupada en els centres públics d'Educació Infantil i Primària i posar en contacte a l'alumnat amb projectes de recerca que s'hi relacionen i que s'estan duent a terme des de diferents centres universitaris.

Metodologia

L'enfocament que s'ha seguit es fonamenta en els tres vèrtex de Van Lier (1997): teoria, pràctica i recerca, i els entén com a tres vessants indivisibles que han de tractar-se sumativament en l'àmbit de la formació del professorat per la repercussió que els tres aspectes creiem que han de tenir en la professió de mestre.

Tot i que el projecte va ser dissenyat i implementat abans del desenvolupament dels graus de Magisteri d'acord amb les directrius de l'Espai Europeu d'Educació Superior, la perspectiva que hem adoptat es basa en la inclusió en la formació inicial de competències professionals i, per tant vol promoure:

- la construcció de coneixements flexibles i estratègics, que vagin més enllà d'una situació específica
- la transferència dels coneixements: dels mestres experts als mestres en formació i d'aquests als futurs alumnes de l'escola
- el foment de l'esperit crític i d'anàlisi

Donats aquests principis, dos són els eixos vertebradors del projecte. En primer lloc, es busca la creació d'un context d'aprenentatge flexible, que permeti incorporar metodologies, activitats i recursos didàctics en estreta col·laboració entre els discents i els diferents agents formadors (professorat universitari, experts col·laboradors, mestres d'escola, etc.).

Aquest context ha de facilitar que l'aprenentatge sigui cada vegada més autònom i, per tant, ajudi a l'adquisició de competències, de manera que l'alumnat: *Desarrolle las capacidades necesarias*

para regular cada vez más y mejor su proceso de aprendizaje, planificándolo, supervisándolo y evaluándolo que manera adecuada y mediante las estrategias y recursos pertinentes (Coll/Mauri/Onrubia, 2006: 31).

En segon lloc, es promoció l'ús d'estratègies més participatives que busquen trencar amb l'esquema tradicional de la divisió entre teoria i pràctica de les sessions universitàries per tal d'afavorir no només la comprensió conceptual sinó també l'aplicació i l'ús estratègic del coneixement (Coll/Mauri/Onrubia, 2006: 31).

Objectius del projecte

Com ja s'ha esmentat, l'objectiu últim del projecte és treballar col·laborativament des de dos àrees d'especialitat de l'àmbit universitari (didàctica de la llengua i didàctica de l'educació física) i els mestres de l'escola per tal de dissenyar un espai comú que permeti la transferència del coneixement entre les dos institucions.

Els objectius específics són:

1. Centrats en la docència universitària

a) Relatius a l'alumnat:

- Apropar la realitat escolar als alumnes a partir del contacte amb mestres especialistes que estan desenvolupant pràctiques docents innovadores
- Donar a conèixer propostes de treball innovadores dissenyades per personal docent de centres del Departament d'Educació i per personal docent i investigador de diferents universitats catalanes
- Fomentar la valoració del treball de l'escola i desenvolupar l'esperit crític davant de diferents tipus d'actuació escolar
- Fomentar la capacitat de donar respostes creatives a les problemàtiques escolars actuals i l'adquisició de destreses per fer front a diferents realitats en la seva pràctica docent futura
- Ajudar a crear un perfil docent propi

b) Relatius a la millora de la qualitat docent

- Facilitar la sistematització i coordinació de continguts de matèries troncal
- Adaptar els continguts de les matèries a l'escenari educatiu actual
- Dissenyar espais conjunts d'intervenció per a incidir en el perfil formatiu del futur mestre
- Fomentar l'intercanvi interuniversitari, entre el membres del Departament de Didàctiques Específiques i els centres d'origen dels altres professors universitaris participants en l'acció
- Establir vincles entre la universitat i l'escola per tal de facilitar accions futures que repercuteixin en la millora de la formació inicial dels futurs mestres

2. Centrats en el foment de la recerca

- Estimular una major implicació de les escoles en les activitats de recerca, desenvolupament i innovació per tal de millorar la qualitat i la competitivitat de la recerca
- Donar a conèixer a l'alumnat les línies d'investigació del Departament de Didàctiques Específiques i fomentar la seva implicació en les mateixes

Accions dutes a terme

Com ja s'ha comentat, les assignatures implicades en el projecte són matèries de dos àrees d'especialitat: Mestre. Llengües Estrangeres i Mestre. Educació Física. S'ha intervingut en les següents matèries de didàctica específica (Didàctica de l'Idioma, Disseny curricular i Didàctica de l'Educació Física I) i en el pràcticum.

S'ha buscat espais comuns per a treballar competències professionals des de les dos titulacions. En aquest sentit i com a àrea bàsica de treball conjunt s'ha incidit en la introducció d'una metodologia novedosa, l'aprenentatge de llengües a través de continguts (AICLE; vegi's Marsh/Langé 2000). Això ha permès que, tant els futurs especialistes de llengua estrangera, com els d'educació física, tinguessin coneixement dels resultats de la recerca en aquest àmbit i la seva implementació en l'entorn escolar.

S'ha de tenir en compte que el foment de l'aprenentatge d'idiomes a través d'altres àrees del currículum és una de les línies prioritàries del Departament d'Educació¹ pel que fa a les llengües estrangeres. La formació específica que pot oferir-se en aquest sentit des de les facultats d'educació de vegades no és coincident amb les demandes que als recent titulats els arribaran des de l'escola.

D'acord amb els objectius del projecte, les accions dutes a terme s'han estructurat en dos grans àmbits:

- formació
- gestió de les matèries implicades

El disseny de cadascun d'aquests àmbits s'ha fet d'acord amb la identificació i conceptualització dels problemes i/o necessitats de cada àrea d'especialitat i matèria i els àmbits d'actuació comuns. Aquesta diagnosi ha permès determinar en quins aspectes s'havia d'incidir majoritàriament, tenint en compte la formació que rep l'estudiantat de cadascuna de les titulacions. En aquest cas, s'han avaluat tant els recursos docents disponibles com el nivell de coneixement de l'alumnat, el que ha portat a la identificació dels punts febles en la seva formació, pel que fa a la interrelació entre la teoria i la pràctica professional.

Els àmbits esmentats, formació i gestió, s'han dissenyat de manera que s'interrelacionen i tenen una voluntat transversal, de manera que l'acció en un àmbit suposa l'enriquiment de l'altre.

Formació

La formació s'ha estructurat tenint en compte tant els docents com els discents, així com la transferència de coneixement que es deriva de la seva interacció. S'han dissenyat, doncs, accions específiques per als dos col·lectius.

Formació dels discents

La formació per a l'alumnat ha tingut com a eix vertebrador la intervenció en les diferents matèries de professionals de reconegut prestigi, de l'àmbit escolar i de la recerca educativa. Les accions que s'han dut a terme en aquest sentit han estat tallers impartits per experts de diferents nivells educatius. S'ha de tenir en compte que s'ha incidit, com ja hem esmentat anteriorment, des de les matèries de didàctica específica en la metodologia AICLE, que uneix les dos àrees de coneixement.

Formació del professorat

El professorat participant en el projecte ha participat en diferents accions dutes a terme per la Facultat de Ciències de l'Educació i/o per l'ICE-CFC de la UdL. S'han tingut especialment en compte aquelles accions centrades bé en el desenvolupament de les competències professionals en els estudis superiors, bé en aspectes relacionats amb les matèries comunes de les dos àrees participants en el projecte, com per exemple, el pràcticum.

Des d'aquesta formació inicial, s'ha vist al necessitat de crear espais comuns per a l'intercanvi entre docents universitaris, mestres i alumnat en formació. Es per aquesta raó per la que s'ha proposat a l'ICE-CFC de la UdL la creació d'un seminari permanent de pràcticum que integri els

---

¹Vegi's, a tall d'exemple, la informació disponible al web del Centre de Suport a la Innovació i Recerca Educativa en Llengües (CESIRE/CIREL) del Departament d'Educació (< <http://www.xtec.cat/cirel/>>).

tres col·lectius. Aquest seminari, que ha començar a funcionar el curs 2009-10, permetrà que aquests tres agents intervinguin en el disseny dels pràcticums de les noves titulacions.

Gestió de les matèries implicades

En aquest cas s'ha actuat en diferents nivells: per una banda s'ha buscat la millora de les matèries dels presents plans d'estudis i per l'altra s'ha intervingut en el disseny dels mòduls dels nous estudis de les diferents titulacions de Magisteri. S'ha de tenir en compte que la pràctica totalitat dels membres del grup han intervingut directament en el disseny dels plans d'estudis i la concreció d'aquests en matèries.

Pel que fa a la les matèries actuals, s'han dissenyat diferents estratègies que entenem que permeten un increment significatiu de les possibilitats de relacionar teoria i pràctica en la formació inicial dels futurs docents. Aquestes estratègies han estat:

- Coordinació de continguts entre matèries afins. Aquest ha estat el cas, en la titulació de Llengües Estrangeres, de les assignatures *Didàctica de l'Idioma* i *Disseny Curricular i Pràcticum*. Pel que a la titulació d'Educació Física, s'ha intervingut principalment en les matèries *Educació Física i la seva didàctica* i *Pràcticum*. Aquesta coordinació ha inclòs:
  - Introducció de continguts comuns directament relacionats amb les condicions reals de docència
  - Disseny de continguts pràctics de la matèria impartits, a mode de seminaris, per docents d'Educació Primària dins de les mateixes matèries.
  - Sistematització de la nova planificació docent d'acord amb les decrets de competències de l'Educació Primària
- Introducció de metodologies actives
- Participació en projectes d'innovació docent d'Educació Primària: S'ha treballat en dos aspectes, principalment. En primer lloc, s'ha incidit en la innovació docent durant el període de pràctiques. En segon lloc, s'ha potenciat la creació de la figura de l'*assistent docent*, com a estudiant de Magisteri que fa de suport en projectes d'innovació aprovats pel Departament d'Educació. Aquesta estratègia ha estat especialment significativa en el cas de la titulació de Llengües Estrangeres, donat l'esforç que el Departament d'Educació està fent en aquesta àrea. Concretament, de manera pilot, s'ha participat en el projecte *Little Children, Big Speakers*, del CEIP Països Catalans, de Lleida.

Anàlisi dels resultats obtinguts

Els resultats s'han valorat de manera qualitativa a través de la participació de l'estudiantat en les accions dutes a terme i la seva implicació. S'ha valorat tres moments pel que fa als resultats assolits: curt, mig i llarg termini. Pel que fa al primer moment, s'ha notat un increment en:

1. La motivació de l'alumnat
2. La vivència de la professió
3. La valoració de la competència professional com a factor clau en la seva formació

Quant a resultats a mig termini, creiem que aquests han redundat en la millora de la qualitat de les matèries impartides i que les accions que s'han dut a terme significaran un millora permanent fins a l'extinció dels presents plans d'estudis. S'ha aconseguit:

1. Coordinació dels continguts de matèries troncal i obligatòries
2. Redefinició i adequació de continguts
3. Apropament al sistema ECTS amb diferents metodologies, eines, etc.
4. Incorporació dels canvis de paradigma que suposa el nou currículum d'Educació Primària a les matèries d'especialitat
5. Intensificació de la relació entre la docència i la investigació: intervenció i coneixement de diversos projectes de millora de la qualitat docent i/o recerca en nivells no universitaris.

A llarg termini el projecte pretenia fer veure a l'alumnat actual la realitat docent per tal d'acostar-los a l'escola de primària on haurà de desenvolupar la seva pràctica docent. Creiem que el projecte ha contribuït a:

1. La transferència del coneixement
2. La creació d'un perfil docent basat en criteris de qualitat
3. El foment de l'esperit crític i de creació de coneixement

El dur a terme el projecte ha suposat, doncs:

1. modificar l'estructura dels blocs d'especialitat: el perfil professional que demana l'escola actual va més enllà de les especialitats clàssiques i busca perfils versàtils que permetin fer front a diferents demandes docents
2. formació en estratègies participatives per part del professorat participant en les sessions
3. treball en equip des de la docència universitària (preparació l'EEES)
4. treball interdisciplinari de l'alumnat: relació entre diferents titulacions (punts en comú, maneres de treballar, etc.)

Conclusions

Com a conclusió, podem dir que el projecte ha permès crear un marc comú de treball prou flexible per a integrar continguts derivats d'accions innovadores implementades a l'escola. Ha posat de manifest la rellevància d'aquest treball conjunt, el que s'ha integrat en la definició de matèries de grau, sobretot en el disseny del pràcticum.

Tot i l'evidència que el treball col·laboratiu escola-universitat és altament rellevant en la formació inicial, el projecte ha posat de manifest un seguit de dificultats per a la seva implementació de manera sistemàtica en la formació de mestres.

La primera està relacionada amb el perfil del professorat universitari, que sovint no inclou el coneixement actualitzat del món escolar. La segona té a veure amb les condicions de la docència universitària en sí mateixa, poc flexible en general i que no permet la gestió de temps i espais comuns.

Bibliografia

Coll, C./Mauri, T./Onrubia, J. (2006). "Análisis y resolución de casos-problema mediante el aprendizaje colaborativo", a A. Badia, (ed.), Enseñanza y aprendizaje con TIC en la educación superior, Revista de Universidad y Sociedad del Conocimiento, volumen 3, número 2, UOC. (data de consulta: 26/11/2009). <http://www.uoc.edu/rusc/3/2/dt/esp/coll_mauri_onrubia.pdf>.

Contreras, J. (1991). "El sentido de la investigación", Cuadernos de Pedagogía, 196.

Centre de Suport a la Innovació i Recerca Educativa en Llengües <<http://phobos.xtec.cat/cirel/cirel/>>. (data de consulta: 26/11/2009)

Marsh, D./Langé, G. (2000). "Using Languages to Learn and Learning to Use Languages", a Marsh, D., & Langé, G. (Eds.). (2000). Using Languages to Learn and Learning to Use Languages. Jyväskylä, Finland: UniCOM.

Richards, J.C./Lockhart, C. (1996). Reflective Teaching in Second Language Classrooms. Cambridge: Cambridge University Press

Van Lier, L., (1997). "Approaches to Observation in Classroom Research", a TESOL Quarterly, 31, 4, 783-787.